№ 50 ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՐՏԻ 8

1909

ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՐՏԻ 8 № 50

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

(37-ՐԴ ՏԱՐԻ)

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

12 ամս. 10 րուբ., 11 ամս. 10 ր., 10 ամս. 9 ր., 9 ամս. 8 ր., 7 և 6 ամս. 6 ր., 5 ամս. 5 ր., 4 ամս. 4 ր., 3 ամս. 3 ր., 2 ամս. 2 ր., 1 ամս. 80 կ. և առաքման ծախք՝ 20 կ.: Ամերիկա տարեկան 6 դօլլար, Եւրոպա 30 ֆրանկ, Պարսկաստան 10 րուբլի, Թիւրքիա 120 ղրուշ: Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ:

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торговаго Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршалковская, 130, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

Կ. Հ. Բ. Ը. ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ յայտնում է, որ մարտի 8-ին, ցերեկվայ ժամը 11½-ին, Մողնու եկեղեցում

Նշանակված է հոգեհանգիստ

Ընկերութեան հանգուցեալ պատւաւոր անդամ

Ալեքսանդր Ստեփանեան ԱՆԱՆԵԱՆԻ

համար:

(Հ. Կ.) 196. 2—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Չորեքշաբթի, մարտի 11-ին, տեղի կունենայ

ՀԱՄԵՐԳ

Ս.-Պետերբուրգի Կայսերական օպերայի արտիստներ՝ Ա. Մ. ԼԱԲԻՆՍԿՈՒ—տենոր, Ն. Մ. ԼԱՆՍԿԱՅԱՅԻ—մեցցօ սօպրանօ, Մ. Ա. ՎՈԼՖ-ԻԶՐԱՅԵԼԻ—կօնցերտմէյստեր

Կայսերական երաժշտախմբի և դաշնակահար Մ. Օ. ՕՍԼԱՆԻ.

Տոմսակներն ու ծրագիրները կարելի է ստանալ Միրիմանեանի երաժշտ. գործիքների դէպօյում, Դվորցօվայա փողոցի վրա:

(Կ. Հ.) 198. 2—1
տ.

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

եկող հիւանդների համար ամեն օր, Վօկզալնայա 8, տ. Էնֆիաճեանցի:

Տելեֆօն 695

Ե. Գ. ՖԷԴՈՐՕՎ ամեն օր, բացի չորեքշաբթի և կիրակի օրերից, 8½-ից մինչև 9½, ներքին հիւանդ.:

Վ. Դ. ԳԱՄԲԱՇԻՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 11—12 ժամը, ներքին և երեխաների:

Բ. Ա. ՊՕՊՕՎԵԱՆ երկուշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ 12—1 ժամը, կոկորդի քթի և ականջի:

Գ. Մ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ երեքշ. և ուրբաթ օրերը 12—1 ժ., ներքին:

Ա. Ն. ԴԻԱՍԱՄԻՁԷ ամեն օր, 11½-ից մինչև 12½ ժ., սիֆիլիս և կաշուէ հիւանդութիւններ:

Ն. Մ. ՄԵԼԻՔՕՎ ամեն օր, խիրուրգիական և կանանց հ. 1—2 ժամը:

Ի. Դ. ԳՕՄԱՐԹԵԼԻ ամեն օր, ներքին և երեխաների, 2—3 ժամը:

Բ. Օ. ՄՈՒՍԽԵԼՕՎ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 2—2½ ժ., աչքի հիւանդ.:

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Գ. ՄԻՐՋՕՅԵԱՆ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների:

Ն. Գ. ՉԻՉԻՆԱՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների:

Հիւանդանոցում կատարվում են միկրօսկօպիական, բակտերիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպէս ծաղիկի պատուաստում և ծծմայրերի քննութիւն: Վճար խորհրդի համար 50 կօպէկ:

(օ. մ.) տ. 38. 100—32

ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎ

Քաղաքական աշխարհը տագնապի մէջ է, որովհետև սև ամպերը, որոնք կուտակվել էին հօրիզօնի վրա, դեռ չեն ցրվել և անցել:

Եւ թէև եւրօպական պետութիւններից ոչ ոք չէ ուզում պատերազմել և ամեն կերպ աշխատում է խուսափել արիւնահեղ ընդհարումներից, սակայն լարված դրութիւնը կարող է առաջացնել այնպիսի բարդութիւններ, որոնք կունենան ճակատագրական նշանակութիւն:

Մեր ընթերցողը, որ օրը օրին հետևում է տեղի ունեցող եղելութիւններին, ծանօթ է այն գլխաւոր շահախնդրութիւններին, որոնք հանդիպել են միմեանց Բօսնիայի, Սերբիայի և առհասարակ Բալկանեան թերակղզու դաշտերում: Եւ մենք չենք շօշափի այդ միմեանց բաղխող, միմեանց բացասող, բայց և միմեանց ընդգրկող շահերի խնդիրը:

Մենք կանգ կառնենք միայն մի կէտի վրա, որը շատ կարևոր դեր է կատարում ներկայ բօպէում և որի մասին սակայն քիչ է յիշատակվում հեռագիրներում և ընթացիկ քաղաքական քրօնիկօնում:

Դա եւրօպական կօնֆերէնցիայի կամ խորհրդաժողովի խնդիրն է:

Աւստրիան չէ ցանկանում, որ լինի եւրօպական կօնֆերէնցիա, իսկ Ռուսաստանը և նրա հետ նաև Անգլիան պահանջում են, որ այդ լինի:

Աւստրիան կամենում է իր սեփական հեղինակութեամբ լուծել առպարէզ եկած խնդիրները. իսկ Ռուսաստանը յիշեցնում է, որ Բեռլինի դաշնագիրը պարտաւորութիւններ և արտօնութիւններ է սահմանել միւս պետութիւնների համար այն հողերի վերաբերութեամբ, որոնք ներկայումս կուախնձոր են դարձել սլաւօնական հարաւում:

Աւստրիան արդէն համաձայնութիւն է կայացրել Թիւրքիայի հետ և որոշ դրամական վարձատրութեամբ գերիշխանութեան իրաւունք է շահել բօսնիական հողերի վրա: Նա ապահով է Բօլգարիայի կողմից, որի անկախութեան առաջին պաշտպանն է հանդիսացել անցեալ տարվանից: Նա շատ շուտով համաձայնութիւն կը կայացնէր և Սերբիայի հետ, եթէ վերջինս սնունդ չը լինէր յոյսեր ուրիշների աջակցութեան մասին և լինէր բոլորովին առանձնացած, թողնված միայն իր սեփական մասնակի ոյժերին և սահմանափակ հեղինակութեանը:

— Ի՞նչ հարկաւորութիւն կայ եւրօպական խորհրդաժողովի, երբ արդէն մենք ինքներս պայմանաւորվել ենք ամեն մի վիճելի կէտի վերաբերութեամբ և համաձայնութիւն կայացրել,—առարկում է Աւստրիան:

Եւ անշուշտ նա չէր ցանկանայ, որ եւրօպական պետութիւնների խորհրդաժողովը քուէարկութեամբ և ձայների մեծամասնութեամբ վճռէր այն հարցերը, որոնց վերաբերութեամբ նա չէ ուզում թոյլ տալ ուրիշի միջամտութիւնը: Եւ եթէ խորհրդաժողովի վճիռը եղաւ ոչ ի նպաստ Աւստրիայի, ի՞նչ պէտք է անի այն ժամանակ վերջինս: Անշուշտ պէտք է համաձայնի, եթէ համաձայնել է մասնակցելու խորհրդաժողովին:

Աւստրիայի համար ձեռնտու չէ խորհրդաժողովը: Նոյնը և Գերմանիայի համար, որը գործում է Աւստրիայի հետ սերտ զուգակցութեամբ և միատեղ մշակված ծրագրով:

— Էլ ինչի՞ համար են դաշնագրերը, եթէ նրանք չեն յարգվելու,—առարկում են Ռուսաստանը և Անգլիան:—Եթէ խախտվում է Բեռլինի դաշնագրի մի մասը առանց եւրօպական պետութիւնների համաձայնութեան կամ խորհրդաժողովի, այն ժամանակ պէտք է ոչնչացած համարել ամբողջ այդ դաշնագիրը և բոլոր միւս դաշնագրերը:

Ուրիշ ժամանակներ, անկասկած, Աւստրիան կը պաշտպանէր խորհրդաժողովի գաղափարը. բայց այժմ նրա համար այդ ոչ միայն ձեռնտու չէ, այլ և ուղիղ աննպաստ:

Եւ արդարև, ինչպէ՞ս այն ըստ երեւոյթներին մեղմ և խաղաղասիրական յայտարարութիւնը, որ արեց Սերբիան, գոհացուցիչ չեղաւ Աւստրիայի համար: Ինչպէ՞ս Աւստրիան սերբիական պատասխանի մէջ տեսնում է իր համար սպառնալիքներ, երբ Սերբիան հրաժարվում է պատերազմական գործողութիւններից և թշնամութիւնից:

Որովհետև Սերբիան յանձնում է իր դատը պետութիւններին և ուրեմն ուրիշ խօսքով Սերբիան յետաձգում է իր պահանջները մինչև խորհրդաժողովը:

Իսկ դա ամենևին ցանկալի չէ Աւստրիայի համար:

Ի՞նչ անել, ինչպէ՞ս լուծել խորհրդաժողովի խնդիրը, որի վրա մանաւանդ պնդում է շատ յամառ կերպով Ռուսաստանը:

Եւ ահա Բեռլինն առաջարկում է իր ձևակերպութիւնը այսպէս: «Թող լինի,—ասում է նա,—խորհրդաժողով. բայց նախ քան նրա գումարվելը պէտք է պետութիւնները պայմանաւորված լինեն որոշ կէտերի վերաբերութեամբ»:

Եւ ուրեմն բօսնիական հողերի գրաւման առիթով Աւստրիայի յարաբերութիւնը Թիւրքիայի, Սերբիայի, Չեռնոգօրիայի, Բօլգարիայի և Ռումինիայի հետ պէտք է այլևս վերաքննութիւնների առարկայ չը լինեն: Խորհրդաժողովը պէտք է միայն վաւերացնի կայացրած համաձայնութիւնները և սրբագործի նրանց:

Արդեօք ընդունելի կարո՞ղ է լինել այդպիսի պայման դա ցոյց կը տայ մերձաւոր ապագան:

Յամենայն դէպս, ինչպէս տեսնում ենք, եւրօպական խորհրդաժողով կազմելու խնդիրը այս անգամ այնքան էլ հեշտ չէ վճռվում, ինչպէս անցեալում:

Ս. Քալանթար

ԱՒՍՏՐՕ-ՍԵՐԲԻԱԿԱՆ ՃԳՆԱԺԱՄԸ

Բէլգրադ, 6 մարտի

Երէկ երեկոյեան չորս ժամվայ ընթացքում շարունակվում էր մինիստրների խորհրդի նիստը Թագաւորի նախագահութեամբ: Հաղորդում են, որ քննվում էր այն հարցը, թէ ինչ դիրք պէտք է բռնէ Սերբիան այն նոր առաջադրութիւնների վերաբերմամբ, որ սպասվում են Աւստրօ-Ունգարիայի կողմից: (Հ. Գ.)

Լօնդօն, 6 մարտի

Հեղինակաւոր և դիւանագիտական շրջանները համակարծիք չեն և համարեա անհաւատալի են համարում, որ Աւստրօ-Ունգարիան մտածէր գործը հասցնել պատերազմի: Դեռ ևս չէ պարզված Մեծ-Բրիտանիայի, Ֆրանսիայի և Ռուսաստանի առպագայ ընդհանուր առաջադրութիւնների ճիշդ բնաւորութիւնը: Յայտնում են, որ անգլիական և ռուսական պատասխանները Աւստրօ-Ունգարիային, աւստրօ-ունգարական համաձայնութեան վերաբերեալ հաղորդագրութեանը, կատարելապէս նման են բովանդակութեամբ: (Հ. Գ.)

Կեօլն, 6 մարտի

«Կեօլնիշէ-Ցայտունգ» լրագրին հեռագրում են Բեռլինից. «Եթէ սերբերին կամենում են ստիպել խոհեմ լինել, այն ժամանակ Ռուսաստանի առաջարկած ճանապարհը չէ կարող արդիւնքներ չառաջացնել: Դրութիւնը այնպիսի սուր կերպարանք առաւ, որ շատ կարելի է մի քանի օր է մնացել մինչև որ աւստրիական զօրքերը մտնեն Սերբիա: Դեռ հարց է, թէ կաջողվե՞ն այժմ մի քանի պետութիւնների ջանքերը՝ խանգարելու աւստրօ-սերբիական պատերազմը: Յամենայն դէպս, զանազան երկիրների կառավարութիւնների մտքերի փոխանակութիւնից յետոյ ամրանում է այն յոյսը, որ պատերազմը, եթէ նա բռնկվի, կաջողվի կղզիացնել»: (Հ. Գ.)

Վիէննա, 6 մարտի

Մամուլի, մանաւանդ երեկոյեան լրագիրների տրամադրութիւնը աւելի հանգիստ է: «Նեօյէ-Ֆրեյէ-Պրեսսէ» գտնում է, որ եւրօպական բարդութեան վտանգը պակասեց, սակայն աւստրօ-սերբիական ընդհարումը հնարաւոր է: Վիէննայում հաւատացած են, որ պետութիւնները Բէլգրադում նոր ճնշում գործ կը դնեն: Երէնտալի պատասխանը վճռական կը լինի, բայց չի պարունակի Սերբիայի համար խիստ և անընդունելի նախադասութիւններ: Բօրսան աւելի կայուն է՝ ի նկատի ունենալով մամուլի լաւատեսութիւնը և զինուորական մինիստրի բացատրութիւնները՝ թէ խօսք չը կայ իսկական մօբիլիզացիայի պատրաստութեան մասին: (Հ. Գ.)

Վիէննա, 6 մարտի

Պատգամաւորների ժողովում սկսվեց նորակոչների մասին օրինագծերի երկրորդ ընթերցանութիւնը: Վիճաբանութիւնների ժամանակ ֆինանսների մինիստրը կտրական կերպով հերքում է այն լուրերը, որ իբր թէ կառավարութիւնը պատերազմի դէպքում յարքունիս է գրաւում խնայողական դրամարկղների գումարները, և յայտնեց, թէ չէ հաւատում, որ պատերազմ բռնկվի, բայց եթէ դա տեղի ունենայ, չէ կարելի յամենայն դէպս կարծել, որ մասնաւոր գոյքին կարելի լինի ձեռք տալ: (Հ. Գ.)

Բուդապեշտ, 6 մարտի

«Կօրրէսպօնդէնց - Բիւրօյի» թղթակիցը հեռագրում է Կարլօվիցից, որ, ինչպէս նա իմացաւ շատ լաւ աղբիւրից, երէկ տարածված և դեռ ևս չը հերքված այն լուրը, թէ Ֆրանց-Յօվսէփ կայսրը դեռ էլի պատերազմը անխուսափելի չէ համարում, Բէլգրադում խոր տպաւորութիւն գործեց, որովհետև այդ բանից այն եզրակացութիւնը դուրս բերին, որ իրականութեան չէ համապատասխանում այն միտումաւոր պնդումը, որ իբր թէ Վիէննայում պատերազմը վճռված է և իբր թէ սերբիական կառավարութեան պատասխանը, որքան էլ նա խաղաղ հնչէր, ամենևին գոհացուցիչ չէ կարող համարվել (Հ. Գ.)

Բեռլին, 6 մարտի

Լրագրական տեղեկութիւնների համեմատ, աւստրիահպատակները Միւխէնում և Ալտօրում հրաման ստացան զինուորական ծառայութեան կանչվելու մասին:

Բուդապեշտ, 5 մարտի

Քննելով կօնֆերէնցիայի ծրագիրները, «Պեշտ. Հիրլապ» թերթը ասում է. «Եթէ չաջողվի պատերազմի առաջն առնել, դա կը լինի պարտութիւն ամբողջ եւրօպական դիպլօմատիայի համար: Սպասենք Եւրօպայի եռանդուն միջամտութեանը Բէլգրադում. եթէ նա այդ չանէ, այն ժամանակ մենք լիակատար իրաւունքով կը խնդրենք, որ նա չը միջամտի և մեր գործերում, և մենք այն ժամանակ կոչնչացնենք մեր թշնամուն»: (Հ. Գ.)

Վիէննա, 6 մարտի

Պատգամաւորների ժողովի զինուորական յանձնաժողովը 27 ձայնի մեծամասնութեամբ 11-ի դէմ ընդունեց օրինագիծ նորակոչների մասին: Զինուորական մինիստրը, հերքելով մօբիլիզացիայի լուրը, յայտնեց, որ զինուորական կարգադրութիւնները վերաբերվում են բացառապէս մի քանի զօրամասերի կազմը լրացնելուն: (Հ. Գ.)

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

Թիւրքիայի արտաքին գործերի մինիստրի պաշտօնավար՝ առեւտրի մինիստր Նորատունկեանը յայտնել է արտասահմանեան թերթերի ներկայացուցիչներին հետևեալը. «Թիւրքիան ոչ մի ժամանակ համաձայնութիւն չի տայ, որպէսզի սերբիական պահանջները բաւարարվեն ի հաշիւ Նովօ-Բազարի սանջակի: Այդ իմաստով ոչ մի առաջադրութիւն չէ արված Բ. Դրանը: Խօսք կարող է լինել միայն Մադերից մինչև Լեշ երկաթուղային գիծ անցկացնելու մասին: Սերբերը վաղուց արդէն ցանկութիւն են յայտնել այդ գիծը անցկացնելու առիթով, որպէսզի ազատ ելք ստանան ծովը դուրս գալու»:

Կ. Պօլիս, 6 մարտի

Զանազան տեղերի ալբանացիները թէ չեռնօգօրիական և թէ սերբիական սահմանի վրա հեռագրով զէնք են պահանջում Բ. Դռնից պաշտպանութեան համար: (Հ. Գ.)

Կ. Պօլիս, 6 մարտի

Զէյդանիկ ցեղի շէյխ սէյիդ Եահիա ապստամբութեան դրօշակ բարձրացրեց Հարաւային Արաբիայում: Թէպէտ առաջին ընդհարման ժամանակ զօրքերի հետ նա ջարդ կրեց, նրա հետ այնուամենայնիւ միացան ուրիշ ցեղեր: Դրութիւնը Մեդինայում բարդվեց: Ապստամբութիւն է տիրում Մեքքայի և Մեդինայի միջև գտնվող տարածութեան վրա: Այնտեղ ուղարկված են երկու գունդ:

Յունական լրագիրների յուզիչ տեղեկութիւնները աւստրօ-սերբիական ընդհարման անխուսափելիութեան մասին՝ վհատեցնում է այստեղի բօրսային: (Հ. Գ.)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետերբուրգից մարտի 3-ին և 4-ին հեռագրում են «Баку» լրագրին.

Յամառ լուր է պտտում, որ Վիէննայում վճռված է պատերազմ սկսել Սերբիայի դէմ: Խօսում են, որ արդէն տեղ-տեղ ընդհարումներ են տեղի ունենում:

Լուրերի համաձայն, կառավարութիւնը յետ է վերցնում խղճի ազատութեան մասին ներկայացրած իր օրինագիծը սինօդի հայեացքների հետ համաձայնեցնելու նպատակով:

Օդեսսայի համալսարանում երեքօրեայ դասադուլ է յայտարարված, իբրև բողոք պրօֆեսօրների համար կայացված դատավճռի դէմ:

Մտադրութիւն կայ երկու ամսվայ արձակուրդ տալ պրեմիէր Ստօլիպինին:

Մինիստրներ Ռուխլօվ ու Տիմիրեազեվը, ինչպէս ասում են, հրաժարվում են միայ Կօկօվցէվի նախագահութեան ներքոյ:

Րօդիչէվը հրաժարվել է ստորագրել աշխարհի բոլոր պարլամենտներին ուղղված կոչը պատերազմի առաջն առնելու մասին, մի բաց նամակով պատճառաբանելով իր հրաժարականը ազգային ինքնասիրութեամբ. «Տանը չենք կարող հաւաքվել արտայայտելու մեր միտքը, չենք կարող անել այդ նաև Պետական Դումայում, ուստի մենք իրաւունք էլ չունենք դիմել ուրիշներին և նրանց վրա դնել մեր պարտականութիւնները»:

Բեռլին, 5 մարտի

«Ռեյնիշ-Վեստֆալիան» լրագիրը ասում է, թէ Գերմանիան չը պէտք է մի առանձին դաշնակցական հաւատարմութիւն ցոյց տայ Աւստրիայի վերաբերմամբ, և խորհուրդ է տալիս Գերմանիային ղեկավարվել սեփական շահերով և ոչ տրամադրութիւններով. ցոյց է տալիս, թէ Աւստրիան այնքան էլ հաւատարիմ դաշնակից չէ Գերմանիայի համար, ինչպէս Գերմանիան՝ Աւստրիայի համար. յիշեցնում է, որ Աւստրիան Կասաբլանկի միջադէպքում գործեց սաստիկ անլօյեալ կերպով, հաշւի չառնելով ոչ մի բան: Միացնելով Բօսնիան, Աւստրիան եւս աւելի սլաւեան երկիր դարձաւ: Եթէ արդէն պէտք է մղվի մի մեծ համաշխարհային պատերազմ, աւելի լաւ չէ՞ Գերմանիայի համար մղել այդ պատերազմը միայնակ, քան Աւստրիայի դաշնակցութեամբ: (Հ. Գ.)

Բեռլին, 5 մարտի

Վիճաբանութիւնների ժամանակ ռէյխստագում ծովային մինիստրութեան բիւջէտի մասին, զինուորական մինիստրն ասաց. «Նախ և առաջ կարծում եմ, որ եթէ ձախակողմից պատերազմ չեն ցանկանում, նոյնպէս չեն ցանկանում այդ և աջակողմից.

[illegible]

Լոնդոն, 6 մարտի

«Թայմսին» հաղորդում են Կալկաթայից. [illegible]

[illegible] վում են անընդհատ, այդ պատճառով նա հնարաւորութիւն չունի աւելի ճիշտ բացատրութիւններ տալու:

Օրէնագիծը սահմանում է նաւատորմի կազմը 128,000 մարդ: (Հ. Գ.)

—

Լօնդօն, 6 մարտի

Բալֆուր նախազգուշացրեց, որ նա առաջարկութիւն կը մտցնի համայնքների ժողովում՝ պախարակում յայտնել կառավարութեան, որովհետև կառավարութեան քաղաքականութիւնը անյապաղ նոր տիպի զինուորական նաւեր կառուցանելու վերաբերմամբ բաւարար կերպով չէ ապահովում կայսրութեան անվտանգութիւնը: (Հ. Գ.)

—

Պարիզ, 6 մարտի

Հեռագիրների կուտակումը վերացված է: Պօստային ծառայութիւնը կազմակերպված է զինուորների օգնութեամբ: Առևտրականներից և արդիւնագործներից շատերը պօստային վարչութեանը առաջարկեցին իրանց ծառայողներին՝ գործադուլ անողներին փոխարինելու համար: Մերժված է գործադուլ անողների առաջարկութիւնը՝ կատարել հեռագրական ծառայութիւն դիպլօմատիկան հեռագիրներ ընդունելու և ուղարկելու համար: (Հ. Գ.)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Թաւրիզ, 6 մարտի

Պաշարումը շարունակվում է: Րահիմխանը մինչև անգամ օտարազգիներին չէ թոյլատրում Ջուլֆա գնալ: Գիւղերը տեղի է ունենում անընդհատ հրաձգութիւն: Կառավարչական զօրքերն այրում են շրջակայ գիւղերը, որտեղից հեռացել են բնակիչները: Շահի հրամանով Րահիմ-խանը թոյլատրեց ուղղել հնդկական հեռագրաթելը դէպի Ռուսաստան: Հացի ճգնաժամն աճում է: Փոերի առաջ ժամերով կանգնած է սովածների խիտ ամբոխ: (Հ. Գ.)

—

Ֆրանկֆուրտ՝ Մայնի վրա, 6 մարտի

«Ֆրանկֆուրտէր-Ցայտունգ» լրագրին հեռագրում են Թէհրանից. «Զօրքերը Բաղէշահում ապստամբվեցին շահի դէմ: Միջոցներ են ձեռք առնված պարսկական կօզակների բրիգադան պաշտպանելու համար»: (Հ. Գ.)

—

Լօնդօն, 6 մարտի

Բէյրուտին հաղորդում են, որ Բէնդէր-Աբասում նացիօնալիստները տիրեցին մաքսատանը և իրանց ձեռքն առան քաղաքի կառավարութիւնը: Լուրերի համեմատ նացիօնալիստները Աբուշէրում և Լինգում հետևում են նրանց օրինակին: Բէնդէր-Աբասի բնակիչները միացան նացիօնալիստներին: (Հ. Գ.)

—

Լօնդօն, 6 մարտի

«Դէյլի-Մայլ» լրագրին հաղորդում են Թաւրիզից, որ մարտի 5-ին վերականգնված է հնդկա-եւրօպական հեռագրաթելի գործունէութիւնը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՒՑՑԷՔ ԳՈՆԷ

—

Այն օրից, երբ մենք «Գործ» թերթը գամեցինք հայ հասարակութեան անարգանքի սիւնին, ցոյց տալով նրա քսու և բանսարկու ակնարկները և վարմունքը՝ Հանգանակիչ Մասնաժողովի վերաբերութեամբ, «Գործը» հանգստութիւնը կորցրեց: Եւ դա շատ հասկանալի է. փաստը, տգեղ փաստը այնքան ակներև էր, որ այդ թերթում գործող գրական լարախաղացները լաւ զգացին, որ հայ հասարակութիւնը երբէք չի ների նրանց, որ շնորհիւ նրանց քսութեան և բանսարկութեան, մի համակրելի և ազգօգուտ հիմնարկութիւն, որ կոչված էր ամոքել Հայաստանի սովատանջ ժողովրդի դառն վիճակը, սրբել հազարաւոր թշուառների արտասուքը, զրպարտութեան և կասկածի ենթարկվեց:

Եւ ահա գործականները կաշուից դուրս են գալիս ապացուցանելու, համոզելու հայ հասարակութեանը, թէ իրանք աղաւնու պէս անմեղ են, թէ իրանք, ընդհակառակը, գուրգուրել, փայփայել են Հանգանակիչ Մասնաժողովը, թէ մեղաւորը, միակ յանցաւորը ադմինիստրացիան է և թէ իրանք զուր տեղ զրպարտված են: Եւ նման այն մարդկանց, որոնք ծովում խեղդվելիս՝ ձեռքը ձգում են և բռնում մի շիւղ, նրանք օգնութեան են կոչում բոլոր խւրայիններին, որոնք փէշակ են դարձրել քսութիւնը անձնապէս մեր վերաբերմամբ: Եւ ահա զինակիցներ խարխուլ «Ժայռը»՝ Ալեքսանդրօպոլից, պղտոր Ջրով «Հրազդանը»՝ Երևանից, փողոցային «Թազմիկը» Վլադիկավկազից օգնութեան են հասնում «Գործին» և հայհոյանքների, լկտի զրպարտութիւնների մի ամբողջ կոյտ ներկայացնում իրանց ընթերցողներին, հայհոյանքներ Առաքելեանի, Քալանթարի և Սարուխանեանի հասցէին, որոնք—ով սարսափ—իբր թէ տարել ռուս կառավարութեան հովանու ներքև են գրել Հայաստանի հայ ժողովրդին օգնելու գործը և հայ հասարակութիւնից հանգանակած գումարները ձգում են ռուս հիւպատոսների ձեռքը, որոնք ծախսում են անհաշիւ և խւրացնում: Եւ գտընվեց Կ. Պօլսում էլ մի հայ թերթ—շատ ցաւում ենք, որ այդ թերթը եղաւ «Արեւելքը»,—որ արտատպեց «Թազմիկի» այդ կեղտոտ յօդուածը, որի նպատակն էր արդարացնել Թիֆլիսի «Գործի» միտումնաւոր յօրդորը՝ հայ հասարակութեան նուէրները չը տալ Հանգանակիչ Մասնաժողովին, այլ ուղարկել սովեալներին ուրիշ միջոցներով: Հասկանալի է, թէ որոնք են ուրիշ միջոցները. այդ միջոցներով արդէն հանգանակվեցին «Հայրիկեան ֆոնդը», այդ միջոցներով անցեալ տարի հրատարակվող մի քանի թերթեր հաւաքեցին յանուն Հայաստանի թշուառ սովեալների հազարներ, և կարող ենք հաւատացնել «Արևելք» լրագրին, որ եթէ «Առաքելեան-Սարուխանեան խմասութիւնը» կարողացած լինէր անցեալ տարիները «Հայրիկեան» և այլ ֆոնդերն էլ գնել մի Հանգանակիչ Մասնաժողովի և ռուսական հիւպատոսների հսկողութեան ներքոյ, այսօր այդ գումարները իրանց նպատակին կը ծառայէին:

«Թազմիկ» և «Արևելք» թերթերը, եթէ, արդարև, այդպէս սրտացաւ են ազգային գումարների վերաբերմամբ, թող մատծեն ստիպել հռչակաւոր գործիչ և թայֆայական Ռուբէն Զարդարեանին՝ վերադարձնել Հայաստանի այն թշուառ գիւղերի եկեղեցիների անօթները և զարդերը, որ այդ թայֆայականը հաւաքել էր, բռնի ոյժով, հաւատացնելով թէ «սուրբ յեղափոխական գործի» համար պէտք է ծախսէ, և չէ կարողանում, սակայն, այսօր հաշիւ տալ, ինչպէս պահանջում են գիւղերը, թէ ո՞ր և ո՞ր սուրբ գործի համար ծախսեց եկեղեցիներից կողոպտածը: Իսկ «Հրազդանին» խորհուրդ կը տայինք փոխանակ «Закавказье» թերթով և Առաքելեանով ու «Մշակով» զբաղվելու՝ մի քիչ էլ խօսել այն անընդհատ, անվերջ գրագողութիւնների մասին, որ հատորներով կատարում են Ե. Թոփչեանները և «Գործի» խմբագրատանը նրստածները:

Այժմ գանք «Գործի» վերջին յօդուածներին: Վերջին համարը (№ 46), բացի սովորական հայհոյանքներից՝ ուղղված իմ և «Մշակի» դէմ—«Գործը» իր համար շինել է դա րէկլամի լաւ միջոց,—պարունակում է և մի նոր րէկլամ, մի նորութիւն, որ հայ մամուլի մէջ չը մտցրին նոյնիսկ ամենապահպանողական, ամենակղերական և յետադէմ օրգանները, բայց մտցնում է արմատական մտքեր դաւանելու յաւակնութիւնն ունեցող թերթը, բուրժուազական շահերի դէմ որպէս թէ կռւող թերթը: Այդ համարի իբրև առաջին ամենակարևոր լուրը՝ թերթը տպել է խաղարկու տոմսերի տիրաժները: Եւ անշուշտ «Գործի» այդ №-ը մի քանի հատով աւել կը ծախվէր այդ օրը, մի քանի կօպէկներ աւելի կընկնէին խանութի մէջ: Վաղը, երևի, առաջին երեսում տպված կը տեսնենք և մթերքների սակագինը....:

Իրան մի կերպ արդարացնելու համար «Գործը» այլ ևս մի ճար չը գտնելով դիմել է այս անգամ Սամսոն (և ոչ Սարիբեգ) Ցարութիւնեանին: Պարոն փաստաբանը համոզել է գործականներին, որ շատ էլ նը տխրեն, որովհետև իրան շատ լաւ յայտնի է, որ Հանգանակիչ Մասնաժողովը փակվել է միայն նրա համար, որ մի տարի ժամանակով է թոյլատրված եղել: Սակայն փաստը մնում է փաստ, որ գործը հրաւիրեց ադմինիստրացիայի ուշադրութիւնը Մասնաժողովի վրա, իր անհիմն, անարգար և քսու յօդուածներով: Այդտեղ է հարցի էութիւնը և այդ էութիւնը ջնջել չեն կարող հազարաւոր փաստաբանութիւններ: Ցամենայն դէպս՝ ուսանելին այն է, որ պ. Ցարութիւնեանը կարող է տեղն ընկած ժամանակ օլիմպիական բարձրութիւնից ասել խակական հայ տխեղծներին. «Երէկ ինձ անուանում էիք դաւաճան, մատնիչ, դօնօսչիկ, բայց այսօր օգնութիւն էք հայցում ձեզ փրկելու համար անարգանքից»:

Մնում է, որ այժմ գործականները դիմեն երկրորդ և երրորդ նշանաւոր փաստաբաններին և Նիկօմիդիայի ex-պատգամաւոր և Բարգէն վարդապետի անմահ պաշտպանին:

Մենք յոյս ունենք, որ «Գործը» կը լոի և չի ստիպի մեզ ուրիշ աւելի շատ դառն ճշմարտութիւններ ասել, որոնց դէմ բոլոր «գործակիցների» ամբողջ արսէնալն անգամ չէ կարող օգնել:

Դուք կատարեցիք մի վատ, զզւելի գործ. անձնական, թայֆայական շահերի համար աշխատեցիք տապալել մի օգտակար հիմնարկութիւն. գոնէ լռելեայն տարէք ձեր պատիժը՝ հասարակութեան արհամարհանքը:

Հ. Ա.

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Խանքենդ, 25 փետրվարի

Տեղիս հայոց ծխ. երկսեռ դպրոցը ունի 70 աշակերտ-աշակերտուհիներ մի ներսիսեանաւարտ երիտասարդ ուսուցչով: Աշակերտ-աշակերտուհիները մեծ մասամբ չքաւոր ընտանիքների որդիներ են, նաւազ, հիւանդոտ դէմքերով, ցնցոտիների մէջ կորած: Պէտք է ուղղակի գերմարդկային ոյժ ունենալ մի քանի բաժանմունքների բաժանված այդքան հոգու հետ պարապելու: Դպրոցի ուսուցիչը մեր դիտողութիւնների համեմատ արժանի է բուռն համակրութեան: Նա օրական պարապում է 7—8 ժամ: Առաւօտեան ժամը 7-ին նա արդէն դպրոցումն է: Մեր հարցին, թէ ինչու նա այնքան շուտ է գնում դպրոց, նա պատասխանեց. «Ինչ անեմ, երեխաները ընդհանրապէս շուտ են գալիս դպրոց. նրանց մենակ թողնել անկարելի է. ո՞վ գիտէ ինչ կարող է պատահել. իսկ իմ բարոյական պարտականութիւնս է միշտ էլ նրանց հետ լինել, նրանց վրա հսկել»: Բացի այդ չարքաշ աշխատանքից մեր ներկայութեամբ աշակերտների և կողմնակի մարդկանց օգնութեամբ երկու ներկայացում տուեց, որը շատ լաւ է ազդել տեղական հասարակութեան վրա, մանաւանդ թուրքերի, որոնք ներկայացումներ սարքելու դէպքում խոստանում են ոչինչ չը խնայել: Թուրքերը, տեսնելով, թէ ինչպէս հայ մանուկը, օրիորդը ազատ ու համարձակ բեմ է դուրս գալիս, խաղում, երգում, ոտանաւոր ասում, բաւականին ազդվում են, որի հետևանքը այն է լինում, որ միւս օրը տեղական թրքուհիներից մէկը իր աղջկայ հետ ներկայանում է ուսուցչին և խնդրում է նրան ևս ընդունել: Ինչ ասել կուզէ, որ ուսուցիչը ամենայն սիրալիրութեամբ ընդունում է փոքրիկին: Բացի դրանից թուրք կինը խոստովանում է, որ շատերն են ուզում իրանց որդիներին հայոց դպրոցը տալ, բայց մի ինչ-որ ֆանատիկ ծերունի հակառակում է, որի ազդեցութեանը ենթարկվում են մնացած թուրքերը: Սակայն մի գեղեցիկ օր խորտակւում է այդ ազդեցութիւնը համարձակ թրքուհին և իր ոտքով ու բաց երեսով ներկայանում հայ ուսուցչին: Եւ այսօր փաստ է, որ հայ աղջկայ կողքին նստած է թրքուհին հայերէն այբուբենարանը ձեռքին: Մի՞թէ դա ամենաճշգրիտ գրաւականը չէ երկու ազգի եղբայրութեան, մի՞թէ այդ քայլը ամն վիթխարի կամուրջը չէ դէպի լոյսը, որի վրա համարձակվում է ոտք դնել դարերի գերուկ թուրք կինը: Ո՞վ կարող էր երևակայել, որ թրքուհին երբևիցէ կարող էր ներկայանալ հայ ուսուցչին և իր որդուն նրան յանձնել գիր սովորեցնելու, մանաւանդ երբ գոյութիւն ունի նոյն վայրում նաև պետական դպրոցը: Առ այժմ թրքուհին սովորում է միայն հայերէն և ռուսերէն: Ուսուցիչը մտադիր է, եթէ թուրքերի թիւը 10-ի հասնի, հրաւիրել թուրքերի համար մի ուսուցիչ: Ի բոլոր սրտէ ողջունում ենք այդ յեղաշրջումը:

**

ԿՈՐԻՒՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԳՈՐԾԸ

—

«Кавказъ» լրագրի մէջ կարդում ենք.

Հինգշաբթի, մարտի 5-ին, կովկասեան զինուորական-նահանգական դատարանը յայտարարեց հայ-լուսաւորչական վարդապետ Կորիւնի դատավճիռը վերջնական ձևով: Այդ դատավճռով դատարանը ճանաչել է Գանձակի հայ-լուսաւորչական յաջորդ Կորիւն վարդապետին (աշխարհական կոչումը Վահան Սահակեան), 42 տարեկան, մեղաւոր այն բանի մէջ, որ 1905-ին, Գանձակում, երբ այդ քաղաքը և ամբողջ Գանձակի նահանգը զինուորական դրութեան մէջ էին յայտարարված, նա, Կորիւնը, մտաւ ի շարս անդամների Անդրկովկասի սահմաններում կազմված և մինչև այժմ ևս գոյութիւն ունեցող մի ընկերակցութեան, որ ընդունել էր «Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւն» անունը, որի ճիւղը կազմվեց Գանձակում, գլուխ ունենալով «Այգեստանի կենտրոնական կօմիտէը», բացի դրանից յիշեալ ընկերութիւնը իր տրամադրութեան ներքոյ ունէր զէնքի պաշար և սպառազինված դրուժինա, և Կորիւնին յայտնի էր, թէ այդ ընկերակցութիւնը իր գործունէութեան նպատակ է դրել բռնի փորձ՝ փոփոխելու Ռուսաց Կայսրութեան մէջ հիմնական օրէնքներով սահմանված կառավարութեան եղանակը, փոխարինելով նրան ֆեդերատիվ հանրապետութեամբ, աւտօնօմիայով Անդրկովկասի համար և յատկապէս նրա համար առանձին պարլամենտով, պատասխանատու մինիստրութեամբ և ժողովրդական միլիցիայով, և այդ ընկերակցութեան կարիքների համար, նա, Կորիւն վարդապետը, 1905-ից սկսեալ մինչև իր ձերբակալման օրը, 1907 թ. օգոստոսին, ձեռք էր բերում դրամական միջոցներ ժողովարարութեամբ ազգաբնակութիւնից, իսկ այդ ընկերակցութեան նպատակների իրագործման համար այդ ժամանակ խսկ ձեռք էր բերում զէնք, և հայ-թուրքական անկարգութիւնների ժամանակ Գանձակի հայ ժողովրդի շահերը պաշտպանելու նպատակով՝ օգուտ էր քաղում «Դաշնակցութեան» ռազմիկ դրուժինայի ծառայութիւններով, և անմիջապէս, հագնելով ռազմիկ սպառազինութիւն, ստուգում էր այդ դրուժինայի ծառայութիւնը: Կորիւն վարդապետին մեղադրելը այն բանի մէջ, որ, մտնել յիշեալ հանգամանքների մէջ, «Դաշնակցութիւն» հայ յեղափոխական կազմակերպութեան անդամների թւում, նա, 1905 թ. մինչև իր կալանաւորումը՝ 1907 թ. օգոստոսին, «Այգեստանի կենտրոնական կօմիտէի» նախագահն էր և պահում էր ռազմիկ դրուժինան, որ պատրաստվում էր գործողութիւնների համար «Դաշնակցութիւն» կազմակերպութեան նպատակների օգտին ենթադրված զինուորեալ ապստամբութեան ժամանակ, հայ ժողովրդի մէջ,—դատարանը ճանաչեց չապացուցված: Նոյնպէս դատարանը ապացուցված համարեց, որ ամբաստանեալի ձեռք բերած դրամական միջոցների մի մասը յիշեալ շրջանում «Դաշնակցութիւն» հայ յեղափոխական կազմակերպութեան կարիքների համար, ժողովարարութեամբ, գործ էր դրվում նոյնպէս ժողովրդի օգնութեան համար: Վերոգրեալների հիման վրա զինուորական-նահանգական դատարանը որոշեց յիշեալ Կորիւն վարդապետին այն մասնակցութեան համար, որ ունեցել է մի ընկերակցութեան մէջ, որ իրան նպատակ էր դրել բռնի փորձ անել փոխելու համար Ռուսաց Կայսրութեան մէջ հիմնական օրէնքներով սահմանված կառավարութեան եղանակը և ունէր իր տրամադրութեան ներքոյ զէնքի պաշարներ և զինուորեալ դրուժինաներ,—զրկել հոգևոր կոչումից և պաշտօնից ու բոլոր իրաւունքներից և ուղարկել տաժանակիր աշխատանքի 8 տարի ժամանակով, այն հետևանքներով, որոնք ցոյց են տրված քրէա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԲՈՍՖՈՐԻ ԱՓԵՐԻՑ*)

Ինչպէս տեսնում էք, այս երկու ճառերն էլ, արտասանված երկու բարձրաստիճան, մանաւանդ պաշտօնական անձնաւորութիւնների կողմից, ուրիշ բան չեն, եթէ ոչ փառաբանութիւն «Ազատական կուսակցութեան», այն կուսակցութեան, որին «Իթթիհադ վէ Թէրաքքին» չէ դադարել բնաւ նկատելուց իբրև «դաւաճան», որովհետև նա առանձին կազմակերպութիւն է, երկրորդ՝ «վարակված» Սաբահէդդինի ոգով:

Դա այնքան պարզ էր, որ մամուլի օրգաններից չէին մասնակցել «Թանինը» և «Շուրայը Իւմմէթը» և մինիստրներից ամենաթունդ իթթիհադականները:

Ճաշկերոյթի հետևեալ օրը բոլոր թերթերը նկատեցին, որ դա նուիրագործումն էր տակը «Ահրար Ֆըրկասըի» ազդեցութեան աճման: «Սթամբուլ» ֆրանսիական թերթը յայտնեց նոյնիսկ, թէ Քեամիլ փաշան, ներկայ գտնվելով յիշեալ ճաշկերոյթին և տանելով իր հետ մինիստրների մեծամասնութեան, ցանկացել է պարզապէս երախտապարտ լինել «Ազատական կուսակցութեան», որ մեծ վէզիրի անունը մտցրել էր, ընտրութիւնների ժամանակ, իր թեկնածուների ցուցակի մէջ:

Չը ժառանած աւելացնել և հետևեալ յառականշական երևոյթը, որ բացի «Թանինից» և «Շուրայը Իւմմէթից» բոլորը պաշտպանում են Քեամիլ փաշային և ցանկանում են, որ նա վարէ երկիրը:

Եւ Քեամիլը այսպէս թէ այնպէս վարում էր երկիրը: Անկասկած, կարելի չէ գոհ լինել նրա վարչութիւնից այն տեսակէտով, որ խսկապէս չէ կատարված ո՛չ մի էական րէֆօրմ: Այն միակ բարիքը, որ վայելում է երկիրը՝ դա մամուլի ազատութիւնն է, բացարձակ ազատութիւնը: Բայց միայն այն մտածումը, թէ Քեամիլի յաջորդը, հաւանականաբար Հիլմի փաշան, գնելու է մեզ աւելի նեղ շրջանակում, ցոյց է տալու աւելի նացիօնալիստական ատամներ, ստիպում է գոհ լինել «Աստուծու տուածից», ու մանաւանդ որ մի քայքայված, հոգեվարքի դուռ հասած երկիր անհնար է բարեկարգել, մի քանի ամսվայ ընթացքում, մոգական գաւազանի հարուածով:

Բոլորի յոյսն ու մխիթարութիւնը այն է, որ առանց խոշոր ցնցումների հետզհետէ գնում ենք դէպի ժողովրդական վեհապետութիւն: Գնում ենք դէպի ժողովրդական վեհապետութիւն, որովհետև սահմանադրութեան վերաքննութեան յանձնաժողովը լուռ ու մունջ առաջ է տանում իր գործը և համարձակ կատարում է սուլթանի վեհապետական իրաւունքների պարտէզում այն կտորածը, որ անհրաժեշտ է տեղ դարձնելու համար ժողովուրդը իր բաղդին:

Արդէն վերաքննված են մի շարք յօդուածներ: Ահա այս յոյսով ու մխիթարութեամբ էինք օրօրվում, երբ մի գեղեցիկ օր թերթերում լուր երևաց, թէ կառավարութիւնը պատրաստում է մամուլի մի օրինագիծ: Նախ այդ օրինագիծը մնաց գաղտնի: Յետոյ լոյս աշխարհ ընկան նրա մի քանի տրամադրութիւնները, որոնք ուղղակի ապշեցրին: Օրինագծի հեղինակները ցանկանում էին պարզապէս խեղդել մամուլը: Օրինակ, առաջին յօդուածը պահանջում էր, որ իւրաքանչիւր թերթի հրատարակիչ մի բանկում կամ մի այլ վստահելի հաստատութեան մօտ գրաւական թողնէ համարեա 5000 րուբլի, որպէսզի կառավարութիւնը յետոյ նոյն թերթի տուգանքը վերցնէ այդ գումարից:

Այժմ դուք դատեցէք, քանի հոգի հնարաւորութիւն կունենան թերթի հրատարակութեան ձեռնարկելու:

Օրինագծի միւս տրամադրութիւնները նոյնքան վտանգաւոր էին մամուլի ազատութեան համար:

Եւ ահա բողոքի, զայրոյթի մի հսկայ աղաղակ բարձրացաւ այդ օրինագծի դէմ: «Սէրբէստի» թերթը իսկոյն կազմակերպեց բողոքի մի միտինգ, որին մասնակցեցին 5—6000 հոգի, զանազան ազգութեան և կուսակցութեան մարդիկ:

Միտինգին չէր մասնակցել... «Միութիւն և Առաջադիմութիւն» կուսակցութիւնը: Ինչպէ՞ս բացատրել այս շփոթեցուցիչ երևոյթը: Արդեօք ազատութիւնը նուաճող կուսակցութիւնը կողմնակից էր օրինագծին: Արդար լինելու համար պիտի ասել որ՝ ո՛չ: «Իթթիհադը» իր «Թանինով» և «Շուրայը Իւմմէթով» ո՛չ բողոքել էր այդ բռնակալ օրինագծի դէմ և ոչ էլ ներկայ էր գտնվել միտինգին նրա համար, 1) որ այդ ծրագիրը կազմվել է, ինչպէս պնդում են, նախկին ներքին գործերի մինիստր և թունդ իթթիհադական Հակկը բէյի թելադրութեամբ կամ նրա մինիստրութեան օրով և յետոյ վաւերացվել է ներկայ՝ ներքին գործերի մինիստր Հիլմի փաշայի կողմից, նոյնքան եռանդուն իթթիհադական, 2) միտինգը կազմակերպվել էր այնպիսի մի թերթի նախաձեռնութեամբ, որը ամենակատաղի կռիւն է մղում «Իթթիհադի» դէմ:

Իմ կարծիքով, ահա այս շարժառիթներին պէտք է վերագրել «Իթթիհադի» լռութիւնը: Անհրաժեշտ է նկատել նաև, որ այդ կուսակցութեան Կ. Պօլսի կօմիտէն է, իր մի քանի փառասէր անդամներով, ինչպէս Ջահիդ և այլն, որ վարկաբեկել և խայտառակել է առանց այն էլ իր ձգտումներով ոչ այնքան լիբերալ կուսակցութիւնը:

Իբրև հետաքրքրական գիծ աւելացնեմ նոյնպէս, որ Հակկը բէյը այդ օրինագծի մշակման ոյժ է տուել այն պատճառով, որ մամուլի մի քանի օրգաններ, մասնաւորապէս «Ենի Գազէթան», Ջարդ ու փշուր արին այդ միտինգի իշխանութիւնը իրանց մերկացումներով, մինչև որ Հակկը բէյը, Կ. Պօլսից, մինիստրի թաւշեայ թիկնաթոռից շպրտվեց Հռօմ, որպէս դեսպան:

Միտինգը ունեցաւ մեծ աջողութիւն: Սուլթան Ահմէդի հրապարակից ցուցարարները ուղղվեցին դէպի խորհրդարան, ուր Ահմէդ Րիզան, որպէս նախագահ, հրաւիրեց «Սէրբէստի» խմբագրին և աշխատակիցներին, յայտարարելու համար որ այդ օրինագիծը, թէև վաւերացված չնչին փոփոխութիւններով պետական խորհրդի կողմից, չի արժանանայ ամենևին պատգամաւորական ժողովի վաւերացման:

Բայց ոչ նուազ ուշագրաւ էր այն հանգամանքը, որ Քեամիլ փաշան, յանուն կառավարութեան, հակառակ մամուլի բողոքին, ներկայացրեց օրինագիծը երեսփոխանական ժողովին:

Վրդովեցուցիչ կէտը միայն այդ չէր: «Սէրբէստիի» խմբագրութիւնը, բողոքին աւելի լայն ծաւալ տալու համար, հեռագրել էր բոլոր նահանգական քաղաքները, որպէսզի գաւառներում ևս միտինգներ և ժողովներ կազմակերպվեն և բողոքեն օրինագծի դէմ:

Քեամիլ փաշան իսկոյն, հետևեալ օրը, հեռագրեց նահանգապետներին՝ յետագայ բովանդակութեամբ հրահանգը.

«Մամուլի օրինագիծը պետական խորհրդի կողմից քննվելուց և բարեփոխվելուց յետոյ՝ յանձնվեց օսմանեան խորհրդարանին: Հասարակական կարծիքը գրգռված է, սակայն, այն բուռն ոճով կատարված հրատարակութիւններից, որոնք լոյս տեսան

*) Տես «Մշակ» № 49.

[illegible]

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

[illegible]

թիւրքահայ գաղթականներ կամ աքսորված Ռուսաստանի ներքին նահանգներում։

◆ «Կվիրիլի հանրապետութեան» գործի առիթով, գլխաւոր զինուորական դատարանը փոխել է 20 հոգու վերաբերմամբ Քութայիսի զինուորական դատարանի դատավճիռը. 18 հոգին արդարացել են, մնացածները դատապարտվել են տաժանակիր աշխատանքի և կալանքի։ Գործը նորից քննվելու է։

◆ Այսօր, կիրակի, Թիֆլիսի Ժողովարանի դահլիճում, ցերեկվայ ժամը $12^{1}/_{2}$-ին, ժուռնալիստների ընկերութեան անդամ Օ. Բուկշտէյնը կը կարդայ մի դասախօսութիւն «Երդուեալ ատենակալների դատարանը» վերնագրով։ Տոմսակները 1 րուբլուց մինչև 30 կ. կարելի է ստանալ ժողովարանի մէջ, մուտքում։

◆ Ուրբաթ երեկոյեան, Արտիստական Ընկերութեան վերին դահլիճներում, պ. Ալեք. Խատիսեան կարդաց մի դասախօսութիւն, ինչպէս յայտնեցինք երէկ, Մետերլինկի գրական արտադրութիւնների և նրանց մէջ շօշափված կեանքի առեղծուածների մասին։ Հաւաքվել էր ունկնդիրների մեծ բազմութիւն, գլխաւորապէս կանայք։ Այդ դասախօսութեան մասին կարող ենք ասել, որ նա ներկայացնում էր իսկապէս մի շարք և մի մեծ կոյտ գեղեցիկ, ճարտասան ֆրազների, բայց մի կոնկրէտ, բռնել միտք և եզրակացութիւն նրա մէջ մենք չը գտանք։ Այնպիսի մի ժամանակ, երբ մեր մէջ ամենասոր հակումները և արարքները, ոճրագործութիւնները կամենում են վեհ գաղափարներով արդարացնել, ընդգծել այնպիսի մտքեր, թէ Մետերլինկը յաճախ ամենամեծ ոճրագործի մէջ անգամ ենթադրում է հոգու անմեղութիւն և գտնում է, որ յաճախ ամենահրէշաւոր ոճրագործութեան վրա չը պէտք է նայել սովորական մէշչանական մորալի տեսակէտով, այլ գուցէ այդ ոճրագործութիւնը արդարանում է ամենավեհ իղձերով, որոնք մատչելի չեն սովորական կենցաղավարական կեանքի մէջ խրված անձանց, մեր կարծիքով, կարող է անցանկալի եզրակացութիւնների և հետևանքների հասցնել։

◆ Մենք ստացանք Բագւում նոր լոյս տեսած «Бакинскій Листокъ» թերթի առաջին երկու համարները։ Թերթի հրատարակիչ-խմբագիրն է կ. Ա. Կօրգանով։

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

[illegible]

...ված մի արհեստանոց փամփուշտներ պատրաստելու համար։ Բերդան ձևի հրացանի պատրաստի փամփուշտներ գտնված են 240 հատ, 440 հատ դատարկ գիլզներ, 80 հատ փամփուշտ և երկու ատրճանակ։ («Баку»)

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

Ն. Պ. ՊԱՎԼՕՎԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

I

Մարտի 4-ին արքունական թատրոնում 3-րդ գիմնազիայի դասատու պ. Ն. Պ. Պավլօվը դասախօսեց ֆիզիկայից։ Դասախօսութեան բնաբանն էր՝ մտքի ճառագայթաձիգ անթել հաղորդումը (Лучистая безпроволочная передача мысли)։

Ափսոս որ այդ վերին աստիճանի հետաքրքրական դասախօսութիւնը չէր գրաւել մեծ բազմութիւն։ Թատրոնը կիսով չափ դատարկ էր։ Դասախօսութեան զուգընթաց անվում էին նաև փորձեր, որոնցից մեծ մասը, մանաւանդ անթել հեռագրելը, շատ աջող էր։

Պ. դասախօսը սկզբում բացատրեց ունկնդիրներին, որ երկիրը, մթնոլորտը, կենդանիները, բոյսերը և նաև մարդու մարմինը ներկայացնում են էլեկտրո-մագնիսականութեան ույժի աղբիւր։ Այս կարելի է նկատել շատ երևոյթներից։ Արևի սպիտակ ճառագայթը բեկվելիս բացի տեսանելի սպեկտրային գունաւոր ճառագայթներից տալիս է նաև անտեսանելի ճառագայթներ սպեկտրի գունաւոր մասից դուրս, որոնց էութիւնը, յատկութիւնն և ազդեցութիւնը ուսումնասիրել կարելի է էլեքտրո-մագնիսական գործիքներով, որոնք մեծապէս ազդվում են սպեկտրի անտեսանելի մասի ջերմութեան, քիմիական ու էլեքտրո-մագնիսական ույժերից*)։ Ամենքին էլ յայտնի է՝ որ կայծակը էլեքտրականութեան մի աներևելի ույժ է։ Բոյսերի, կենդանիների և մարդու մարմիններն էլ պարունակում են իրանց մէջ որոշ չափով էլեքտրականութիւն, որի ներկայութիւնը միշտ իմացվում է մագնիսական և էլեքտրական փորձերով։ Դասախօսը առաջ բերեց բազմաթիւ օրինակներ բուսական և կենդանական աշխարհներից։ Այսպէս ուրեմն բնութեան մէջ ամէն ինչ և մանաւանդ մթնոլորտը պարունակում են էլեքտրականութիւն։ Յայտնի է, որ հեռագրելու գաղտնիքը կայանում է նրանում, որ մի քաղաքում գտնվող հեռագրական գործիքից էլեքտրականութիւնը հեռագրական թելի միջոցով հաղորդվում է մի այլ քաղաքում գտնվող գործիքին, որը և սկսում է գործել, այսինքն թղթէ ժապաւէնի վրա թողնում է նշաններ՝ կէտեր ու գծեր, որոնց արտայայտում ենք մենք այբուբենով։

Երբ արդէն օդում էլեքտրականութիւն կայ, ինչու ուղղակի այդ մթնոլորտային էլեքտրականութեան ալիքներից չօգտվել և դրանց միջոցով ներգործել մի այլ տեղ գտնվող հեռագրական գործիքի վրա, փոխանակ հեռագրալարերի կամ թելի։

Ինչպէս յայտնի է, ձայնը հաղորդվում է օդի ալիքներով, այսինքն բերան բանալիս-փակելիս մարդ առաջացնում է օդային նօսր և խիտ ալիքների շարք, որոնք տարածվելով հասնում են մի այլ մարդու ականջին և դառնում լսելի՝ ձայն։ Բնութիւնը օժտել է ականջը այնպիսի յարմարութիւններով, որ ձայնի օդային ալիքները աւելի ևս ազդական, ուժեղական լսողութիւնը դիւրացնելու համար (ականջի խըխունջը)։ Մարդիկ ևս հնարել են մի շարք գործիքներ նոյն նպատակով։ Այդ գործիքները կոչվում են ռեզօնատօրներ և գործածվում են այն դէպքերում, երբ հարկաւոր է մարդու ձայնը շատ ու շատ լսելի դարձնել մեծ բազմութեան առաջ (թատրոններ, եկեղեցիներ, դահլիճներ և այլն)։

Գիտնականները ևս փորձեցին հնարել էլեքտրական ռեզօնատօրներ, որպէսզի մթնոլորտային էլեքտրականութեան ալիքները կարելի լինի աւելի ևս խտացնել և ուժեղացնել։

Դասախօսը յիշատակեց նշանաւոր ֆիզիկոս Գէրցի փորձերը և պատկերների վրա ցոյց տուեց էլեքտրականութեան ալիքների խտացումը և ուժեղացումը շնորհիւ այլ և այլ ռեզօնատօրական յարմարութիւնների։ Այս բանից յետոյ արդէն հնարաւոր եղաւ անթել հեռագրելը։ Իտալացի Մարկօնին կարողացաւ այն աստիճան կատարելագործել ու յարմարեցնել հեռագրական մեքենան, որ կարողացաւ օդի մէջ առաջացնել այնպիսի ուժեղ էլեքտրական ալիքներ, որոնք հեռվհետէ շարունակվելով մթնոլորտի կամ աւելի ճիշտն՝ եթերի մէջ հաղորդվում են հեռաւոր տեղեր և ներգործում այդ տեղերում գտնվող հեռագրական մեքենաների վրա։ Դասախօսը մի մեքենան ունենալով բեմի վրա, իսկ միւսը բեմից հեռու պարտերում, աջող կերպով երբ առաջացնում էր էլեքտրական ույժ կամ ալիքներ բեմի վրա գտնվող գործիքի վրա, անմիջապէս օդի միջով այդ հաղորդվում էր պարտերում գտնվող մեքենային, որի զանգակը սկսում էր սաստիկ հնչել։ Ահա անթել հեռագրելու սկզբունքը։

Սրանով վերջացաւ դասախօսութեան առաջին մասը։

Ա. Նազարէթեան

(Կը շարունակվի)

*) Այդ անտեսանելի ճառագայթները կրում են զանազան անուններ՝ X ճառագայթներ, Րէնտգէնի, Բէկկերէլի ճառագայթներ և այլն։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 7 մարտի

Յայտնում եմ ամենախորին շնորհակալութիւնս իմ յօբելեանական մասնաժողովի յարգելի անդամներին, որոնք իրանց սիրալիր աջակցութեամբ և ինքնայօժար, եռանդոտ գործունէութեամբ՝ ոչ մի ջանք չը խնայեցին իմ 35-ամեայ համեստ գործունէութեան յօբելեանական հանդէսը կարելոյն չափ շքեղ տօնելու և իրանց շնորհալի մասնակցութեամբ շուք տալու այդ երեկոյթին։

Ամենաջերմ զգացմունքներս նոյնպէս թէ արտասահմանեան և թէ ամբողջ Կովկասի և Ռուսաստանի բոլոր այն հիմնարկու մարմիններին և անհատներին, որոնք ուղղակի, պատգամաւորութիւններով, ուղերձներով, հեռագիրներով և նուէրներով թէ օտար ազգերից և թէ ամբողջ հայերից յայտնեցին ինձ իրանց համակրութիւնը և շնորհաւորութիւնները, որոնց փոխարէն անչափ զգացված և հրացած զգում եմ անձս ամբողջ հասարակութեան երախտապարտ։

Սիրանոյշ

Բաթում, 25 փետրվարի

«Մշակի» 27-դ համարում կարդացի Երևանից պ. Ազազդեանի գրած յետագայ տողերը. «Սեզանում շշուկ է տարածվել, որ իբր թէ քաղաքիս ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցու ծխականներից շատերը խնդրագրով դիմել են Էջմիածնի սինօդին և խնդրել, որ Բաթումի Մեսրոպ ա.-ք. Մելեանին թոյլատրվի տեղափոխվելու Երևան՝ իր ծերունի հօր ծխերը հովւելու համար»։ Ես չը հաւատացի, որովհետև ոչ մի բանակցութիւն ոչ ոքի հետ այդ մասին չէի ունեցել։ Այսօր ստացայ ծերունի հօրիցս նամակ, որով հաստատում է նոյնը, աւելացնելով որ քաղաքիս գործակալը ծխական ժողով է հրաւիրելու կարդալու սինօդի հրամանն այդ առիթով։ Ուստի և խնդրում եմ թոյլ տալ ինձ «Մշակի» միջոցով յայտնել ինձ Երևան տեղափոխել ցանկացող յարգելի հայրենակիցներիս, որ չեմ կարող ընդունել նրանց առաջարկութիւնը։ Որքան և գնահատելի է ինձ համար իմ հայրենակիցների զեղի անձս տածած համակրանքը, որքան և հաճելի է հոգուս իմ հայրենի քաղաքին խմովանն ծառայութիւն մատուցանելը, բայց և այնպէս պատճառ չունեմ Բաթումը թողնելու, քանի որ Բաթումը հաստատ պահում է իմ առաջարկած ռոճկի և այլ պայմանները։ Բնաւ չէի կամենալ, որ պայմանազանցութիւնն իմ կողմից լինէր։ Առանց իմ դիմումի, 1904—1905 թւերին՝ ես հրաւէր ստացայ Պետերբուրգից, ընտրվեցի Կահիրէի ազգային վարչութեան քաղաքական ժողովից և ընտրութեան թերթն ու հրաւէրը ուղարկվեցին ինձ վեհափառ հայրապետի կողմից, կաթողիկոսական յատուկ կոնդակով առաջարկ ստացայ Սուչավայի համար, բայց մնացի հաւատարիմ Բաթումիս, թէպէտ սրա տենդը երբեմն երբեմն լուրջ կերպով մտածել է տալիս։ Այս բոլորի հետ միասին թող ներեն սիրելի հայրենակիցներս, որ մաքուր ռոճիկի սիստեմը չեմ կարող զոհել ծխական մըլած ձևերով հասոյթներ ձեռք ձգելու այն եղանակին, որ գործադրվում է Երևանում։

Մեսրոպ ա.-ք. Մելեան

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳ. ԳՈՐԾ.

5 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Այսօր Ամուրեան շրջանի սահմանագլխի պահակախմբի առանձին զօրամասի կողմից եկած պատգամաւորութիւնը բաղդ ունեցաւ ներկայանալու Թագաւոր Կայսրին։ Կայսրը պատգամաւորութեան մօտ դուրս եկաւ Գահաժառանգի հետ միասին։ Պատգամաւորութիւնը մատուցեց Գահաժառանգին, որը Հեռաւոր Արևելքում գործող զօրաբանակի Օգոստափառ սանիկն է, շրջանի բոլոր ծառայողների ջանքերով պատրաստված ծալովի սրբապատկերը և ճենապակու վրա գեղարուեստօրէն նկարված Նորին Մեծութեան պատկերը։ Կայսրը ողորմածօրէն արժանացրեց պատգամաւորութեանը հարց ու փորձի։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Մայրաքաղաքում օրվայ ընթացքում հիւանդացել են խօլերայով 4 և վախճանվել մի հոգի։

Վաղվանից բացվում է տեղական տնտեսութեան գործերի խորհրդի ընդհանուր ատեանի գարնանային նստաշրջանը։

Գլխաւոր զինուորական դատարանը, լսելով պօլիտեխնիկական ինստիտուտի ուսանող Ցրումժէի և գիւղացի Գուսէվի վճռաբեկ բողոքները, որոնց Վլադիմիրի զինուորական դատարանը դատապարտել էր մահվան պատժի, բեկանեց վճիռը և յանձնարարեց գործը նորից քննելու։

6 մարտի

ԼՕՆԴՕՆ։ Բուկինհեմեան ապարանքում անգլիական Թագուհին ընդունել է կօնտր-ադմիրալ Լիտվինօվին, նրան ուղեկցող նաւապետներից մէկին և ռուսական ծովային գործակալին։ Ընդունելութեանը ներկայ էր Թագուհի Մարիա Ֆէօդորօվնան։ Ադմիրալը ընդունելութիւն է ունեցել նաև Ուէլսեան պրինցի մօտ Մալբօրօ-Հաուզում։ Մարտի 5-ին ցերեկը ռուսական օֆիցէրների մի մասը այցելել է համայնքների պալատը։

ԲԵՐԼԻՆ։ Րիֆաթ փաշան նախաճաշ է տուել, որին ներկայ են եղել Բիւլօվը, ֆօն-Շէնը և այն պետութիւնների ներկայացուցիչները, որոնք շահագրգռված են բալկանեան հարցի լուծմամբ։

Կայսրը այսօր նորից այցելեց Բիւլօվին։

Րէյխստագի ֆինանսական մասնաժողովը վերջնականապէս մերժեց ընդունել լրագրական յայտարարութիւնների ու զանազան յայտարարաթերթիկների վրա տուրք նշանակելու նախագիծը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Սենատը անհետևանք թողեց Օլգա Շաէյնի գործի առիթով դատախազի օգնականի բողոքը և վճռաբեկ գանգատը։

Սենատը անհետևանք թողեց Գօրիւշկինի վճռաբեկ գանգատը, որին Մօսկվայի դատաստանական պալատը դատապարտել էր վեցամսեայ բանտարկութեան այն բանի համար, որ նա ղեկավարում էր ամբոխին, մի շարք ցոյցեր կազմակերպելով, քաղաքական յանցաւորի թաղման ժամանակ։

Սենատը, Պօլօցկի հրէական ջարդի գործի առիթով դատարանի կայացրած վճիռը, որով 20 մեղադրեալներից 8 հոգի արդարացված էին, քաղաքացիական պահանջատէրերի բողոքի համաձայն բեկանեց։ Արդարացվածների վերաբերեալ գործը յանձնված է նոր քննութեան։

ՏԻՐԱՍՊՕԼ։ Եղանակների միանգամից տաքանալը չը տեսնված աղէտներ առաջ բերեց. հեղեղներից փչացվել են մի քանի գիւղեր. ջուրը քշել է բազմաթիւ անասուններ, տնային գոյքեր, ուտեստի պաշարեղէններ։ Վնասները ահագին են։ Հեռագրալարերը փչացված են։ Կուչկրդանի մօտերքում պոկվել է երկաթուղային կամարը։ Մարդկային զոհեր չը կան։ Գնացքներից մի քանիսը չեն երթևեկում։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ֆրանսիական դեսպանատան մէջ տեղի է ունեցել բարեգործական համերգ ֆրանսիական բարեգործական ընկերութեան միջոցները աւելացնելու նպատակով։ Ներկայ էին, համարեա ամբողջ դիպլօմատիական մարմինը, Պետերբուրգի հասարակութեան բարձր դասի ներկայացուցիչները և ֆրանսիական գաղութը։

ՆԻԺՆԻ-ՆՕՎԳՕՐՕԴ։ Ի յիշատակ Գօգօլի ծննդեան 100-ամեակի, դուման որոշեց՝ Գօգօլեան անուանել մի դպրոցը, մի փողոցը և մի պարտէզը, իսկ Գայիսկու ուսումնարանի հանդէպ դնել Գօգօլի կիսարձանը։ Հանդէսի օրը աշակերտներին կը բաժանվեն գրողի աշխատութիւններն ու լուսանկարները։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Սենատի առաջին դեպարտամենտում այսօր քննվեց Բարձրագոյն հրամանով Մօսկվայի կառավարչական հաստատութիւնների գործերը վերաքննող սենատորի զեկուցումը Մօսկվայի նախկին քաղաքապետ պաշտօնաթող գեներալ-մայոր Րէյնբոտի և նրա օգնական պաշտօնաթող պօլկօվնիկ Կօրօտկօվի անկանոն գործողութիւնները իրանց պաշտօնավարութեան ժամանակ։ Քննելով զեկուցումները և լսելով օբեր-պրօկուրօրի պաշտօնավարի կարծիքը այդ մասին, սենատը համաձայն վերաքննող սենատորի եզրակացութիւնների միաձայն որոշեց. առաջին զեկուցման առիթով Րէյնբոտի մասին նախնական քննութիւն նշանակել պատժական օրէնսգրքի 338, 339, 341, 348, 354, 356, 362, 372, 373, 374, 377, 378, 404, և 411 յօդուածների հիման վրա, այդ մասին Բարձրագոյն թոյլտուութիւն խնդրելով, իսկ երկրորդ զեկուցման առիթով նախնական քննութիւն նշանակել Կօրօտկօվի վերաբերմամբ նոյն օրէնսգրքի 338, 341 և 377 յօդուածների հիման վրա։

Միևնոյն նիստում սկսվել է Իւրիէվի համալսարանի տեսուչ Պասսեկի պատասխանատուութեան մասին։ Բանաձևը վաղը։

Տեղի ունեցաւ տեղական տնտեսութեան վերաբերեալ գործերի խորհրդի ընդհանուր ատեանի գարնանային նստաշրջանի բացումը։ Նստաշրջանը բացեց ներքին գործերի մինիստրի օգնական Կրիժանօվսկին։ Խորհուրդը բաժանվել է երեք մասնաժողովի. նահանգական բարենորոգումների, ճանապարհների և զեմստվային փոխադարձ վերաապահովագրութեան խնդիրների։

Ընթացիկ օրվայ ընթացքում մայրաքաղաքի մէջ խօլերայով հիւանդացել են 5—6 հոգի. մեռածներ չը կան։

ԲԵՐԼԻՆ։ Կայսրը Րիֆաթ փաշային շնորհել է Կարմիր Արծւի մեծ խաչ։ Երէկ Րիֆաթ փաշան երկարատև խօսակցութիւն է ունեցել, ստատս-սեկրետար ֆօն-Շէնի հետ։

ՔԻՇԻՆԵՎ։ Հեղեղումները Բեսսարաբիայում հասցրել են հսկայական աղէտներ։ Քիշինեվը առանձնացված է։ Պօստը (ջրնջված է) երեք օր է չէ ստացվում։ Դնէպրի ստորին մասերում սկսել է շարժվել սառոյցը։ Երկիւղ են կրում, որ մի գուցէ մեծ հեղեղումներ տեղի ունենան։ Դունայի վրա սառցաշարժ է։ Շոգենաւային ընկերութիւնները սկսել են փոքր արագութեան ապրանքներ ընդունել։

ԼՕՆԴՕՆ Լօրդ-մէրի մօտ ի պատիւ Ուէլսի պրինցի և Տրինիտիհաուզի կօրպօրացիայի պատրաստված ճաշկերոյթի ժամանակ, ներկայ էին բազմաթիւ քաղաքական գործիչներ, ի թիւս որոնց Ասկվիտը, Բալֆուրը, լօրդ Րօզբերին, ռուսական դեսպանութեան խորհրդականը, կօնտր-ադմիրալ Լիտվինօվը, ռուսական նաւատորմի օֆիցէրներից շատերը և բրիտանական ծովապետութեան պաշտօնեաները։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Իտալական դեսպանը պետական դեպարտամենտին առաջարկ է արել միջազգային կօնֆէրէնցիա հրաւիրելու մասին։

լրագիրներում այդ օրինագծի դէմ։ Երեսփոխանական ժողովը կազմված է ազգի ներկայացուցիչներից, հետևաբար նրա քըննութեան ենթարկված մի օրէնքի մասին անհատական դիտողութիւններ կատարել, ցոյցեր կազմակերպել օրինական չեն։ Նկատի առնելով այս հանգամանքը, գործ դրէք պէտք եղած միջոցները՝ խաղաղեցնելու մտքերը և ապահովելու հասարակական հանգստութիւնը»։

Այստեղ չափազանց պարզ կերպով երեւում է, որ «սահմանադրական» մինիստր-նախագահը զզւոհ է ժամուլի ագիտացիայից և մաքիավելական ձևով հրամայում է վալիներին, անդորրութիւնն ու հանգստութիւնը չը խանգարելու պատրուակի տակ, արգելել բողոքի միտինգներն ու ժողովները։

Լաւատեսներն ասում են, որ Քեամիլ փաշան երկիւղ է կրել, որ մի գուցէ ցոյցերը իսկապէս պատճառ դառնան շփոթութիւնների և նոյն իսկ ընդհարումների, ինչ որ պիտի խախտէր իր դիրքը, ինչպէս և սահմանադրութիւնը։

Բայց թողնենք այդ կարգադրութիւնն էլ և կանգ առնենք այն դէպքի վրա, որ անլուր յուզմունքի, աննկարագրելի վրդովմունքի մէջ է խորասուզել ամբողջ մայրաքաղաքը։

Երէկ, պաշտօնական մի յայտարարութիւն հաղորդեց հասարակութեան, որ կատարված է խոշոր փոփոխութիւն մինիստրական կազմի մէջ. հեռացված են զինուորական մինիստր՝ Ալի Րիզա փաշան, ծովային մինիստր՝ Արիֆ փաշան։ Եւ առանց որևէ պատճառի, կամ գոնէ մինչև այժմ անյայտ պատճառներով։

Այդ երկու մինիստրները հռչակված լինելով ազատութեան անյողդողդ պաշտպաններ, և մանաւանդ նրանց դէմ ոչ մի դըժգոհութիւն գոյութիւն չունենալով, մի խուլ և սարսափելի կասկած կրծոտում է մայրաքաղաքի սիրտը.—«Արդեօք մութի մէջ չէ՞ պատրաստվում մի դաւադրութիւն ազատութեան դէմ»։

Ընդհանուր յուզմունքն ու վրդովմունքը շեշտվում են այն պատճառով, որ Քեամիլ փաշան, հակառակ գոյութիւն ունեցող սահմանադրութեան, արել է պատասխանատու մինիստրութեան այն փայլուն յայտարարութիւնը, որի մասին գրել եմ։ Բացի այդ, նոյն պարլամենտարիզմի նոյն սկզբունքով ղեկավարվելով, Քեամիլ փաշան անյապաղ խորհրդարան է ուղարկել շալունակ ու օրինակելի կանոնաւորութեամբ այն մինիստրներին, որոնց կամեցել է հարցապնդել ժողովրդական ներկայացուցչութիւնը այս կամ այն խնդրով։

Արդ, գրված (անպատասխանատու մինիստրութեամբ) սահմանադրութիւնը ծալելով մի կողմը դնող և գործադրված (պատասխանատու մինիստրութեամբ) սահմանադրութեան հետևող մի մինիստր-նախագահ կարող է թոյլ տալ իրան՝ հեռացնելու պատերազմական և ծովային մինիստրների նման շատ կարևոր մինիստրների։

Քեամիլ փաշան կարող էր հրաժարեցնել.

1) Երբ իրանք մինիստրները կամ Քեամիլ փաշան այս կամ այն խնդրի պատճառով լուրջ ընդհարումներ ունենային և առաջինները չը հրաժարվէին իրանց կամքով կամ չը ստիպվէին հրաժարվել։

2) Երբ ժողովրդական ներկայացուցչութիւնը՝ ինքը՝ նրանցից դժգոհ լինելով պահանջէր նրանց հեռացումը։

3) Երբ նրանք իրանց պաշտօնավարութեան ընթացքում կամ իրանց անձնական կեանքի մէջ գործած որևէ յանցանքով դատվէին և դատապարտվէին։

Սրանցից և ոչ մէկն է տեղի ունեցել։ Այդ մինիստրները փոխվել են առանց նոյն իսկ նախազգուշացվելու։

Սա պարլամենտարիզմի դէմ մի խոշոր ըմբոստ է և դրա համար էլ յուզվեց նաև ամբողջ պարլամենտը, և, աննկարագրելի վրդովմունքի և իրարանցման մէջ, այս դէպքի առիթով 10-ի չափ հարցապնդում ուղարկեցին Քեամիլ փաշային։

Ասում են, որ Քեամիլ փաշան ընդունել է հարցապնդումները անվրդով անդորրութեամբ և վաղը ամբողջ Պօլիսն սպասում է հետին, թէ ինչ պէտք է ասէ, ինչպէս պէտք է արդարացնէ իրան այդ հակասական մեծ-վէզիրը։

Arago

Յ. Գ.—Վերջին րօպէին շշուկներ կային, թէ «Միութիւն և Առաջադիմութիւնը» պատրաստելիս է եղել մի պետական հարուած՝ գահընկէց անել Աբդիւլ Համիդին և նրա տեղ բարձրացնել երկրորդ գահաժառանգ Եուսուֆ Իզզէթդինին։ Հրաժարեցրած մինիստրները որպէս թէ մասնակից են եղել դաւադրութեանը և դրա համար Քեամիլ փաշան հեռացրել է նրանց առաջն առնելու համար քաղաքացիական արիւնահեղ պատերազմների։

A.

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հանքային միանգամայն մաքուր

ՍՊԻՏԱԿ ԱՂ

Նախիջևանի հանքերից, առանց որևէ խառնուրդի, ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է ՉԱՓԱՒՈՐ ԳՆԵՐՈՎ։ Կարելի է երկաթուղով ուղարկել ամէն տեղ։ Պայմանների մասին դիմել՝ Нахичевань (Эрив. г.), Бр. Джанполадовымъ. Թիֆլիսում դիմել՝ Коммис. и Транспорт. К-ра «Энергія», Пушкинская, № 3.

(հ. կ.) 166. 10—4

Բ Ժ Ի Շ Կ

Ա. Մխիթարեանց

Սիֆիլիս, վեներական, միզասեռական եւ մորթու ցաւեր

Ընդունելութիւն ամէն օր } 12—2 ժ. ցեր. 5—7 ժ. երեկ.

Սօլօլակ, Բէհբութեան փողոց № 33.

(օ. մ.) 100—56

Բ Ժ Ի Շ Կ

Ա. Մ. ԱՄԻՐԽԱՆԵԱՆ

Ներքին հիւանդութիւններ

Ընդունելութիւն ամէն օր { 11—12 ժ. առաւ. 5—6 ժ. երեկ.

Վելիամինօվսկայա փող., № 10.

(օ. մ.) 100—60

Առաջին Կովկասեան Պահեստ

ՍԵՐՄԵՐԻ

ԼԱՐՇԷ

Գոյութիւն ունի 1872 թւից
№ 23, Միխայլովսկի պր., № 23
առաջարկում է

Ս Ե Ր Մ Ե Ր

Լուսերգոյն մարգի — բանջարանոցի ծաղիկների խոտերի ծառերի — ԱՊՒՇՆՍՓ

Լոյս տեսաւ 2-րդ հրատարակութեամբ

ԸԳԱ ՆԵԳՐԻ-Ի

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԹԱՐԳՄ. ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

Երկու պրակը միասին լրացրած՝ բանաստեղծուհու վերջին լուսանկարով։

ԳԻՆԸ 50 Կ.

Պահեստը «Գուտենբերգ» գրախանութում։

(Հ. Կ.) 184. 5—2

Ա Վ Ս Ա Ր Գ Ի Ս Օ Վ Ի

այգին բաց է թողնում արտասահմանեան, ռուսական և կովկասեան տեսակի մրգատու ծառեր։ Կայարան ՍԿՐԱ, Անդրկով. երկ., Ավսարգիսօվին։ Կատալօգը ուղարկվում է

Ձ Ր Ի

(Կ. Հ.) 112. 10—10

Մանկաբարձուհի եւ մասսաժիստ

Հ. ՍԱՆԹՈՒՐԵԱՆ-ԴԱՒԹԵԱՆՑԸ

Ընդունում է ծնունդներ և բժշկում է բժշկի խորհրդով կանացի հիւանդութիւններ, սրսկում է կանանց, տղամարդկանց և երեխաների կաշուի տակ թէ իր և թէ հիւանդների մօտ մատչելի գնով։ Փուառացիներին տալիս դիւրութիւն և խորհուրդներ կանանց հիւանդութիւնների վերաբերմամբ։

Ընդունելութիւնը ամեն օր ժամը 12—1-ը, իսկ կիրակի օրերը պատուաստում է ծաղիկ։ Հասցէն՝ Петхаинскій подъемъ № 4, д. Симонянца.

(Հ. Կ.) 51. 50—20

Թիֆլիսի Հայուհեաց Բարեգործական Ընկերութեան Վարչութիւնը

խնդրում է մեծարգոյ անդամներին շնորհ բերել Ընկերութեան տարեկան

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻՆ,

որ նշանակված է մարտի 15-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, Ընկերութեան կարուձևի արհեստանոցում, Գանօվսկայա, № 19.

Զբաղման առարկաներն են.

1) Ընկերութեան ելևմուտից և գործունէութեան հաշիւները.
2) Տնային ժամանակաւոր վեկուցումը.
3) Նոր արհեստներ սկսելու խնդիրը.
4) 1909 թւի նախահաշիւը.
5) 3 անդամի, փոխանդամների և վերստուգիչ յանձնաժողովի ընտրութիւնները.

Նոյն օրը արհեստանոցում կը վաճառվեն շատ մատչելի գներով կարուձևի և գուլպայագործութեան արհեստանոցների ձեռագործներն ու գործուածքները։

(Կ. Հ.) 199. 3—1

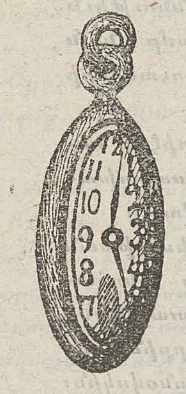

100 րուբլի պարգեւ

կը ստանայ իւրաքանչիւրը, ով կապացուցէ, որ մեր՝ Նիլլե սուսլերկած 20 արժէքաւոր օգտակար և առանձին առարկաները չարժեն իրենց համար նշանակած գինը։

Միայն 5ր. 55 կօպէկով

Առաջարկում ենք չեղած էժան գնով 20 արժէքաւոր և գեղ. առարկ. 1) Տղամարդկ. գրպանի գեղեցիկ բաց ժամացոյց սև պողպատից, անկերային ընթացքով (ոչ ցիլինդր) քարերի վրա, զսպանակը կոտրվելուց պահպանելու գործիքով, 2 ապակիով՝ փոշուց պահպանելու համար և մինչև րօպէները ստուգված ճիշտ ընթացքով. 2) Շղթայ, միստական-սպիտակ մետաղից և կամ մաքուր նիկելից, երկար կամ կարճ. 3—8) 6 հատ արծաթէ զանազան բրելօկներ՝ շքեղ շինված. 9) Զամշեայ քսակ ժամացոյցի համար. 10) Ժամացոյցը գողերից պահպանելու գործիք. 11) Նորութիւն.-Ամերիկական խոշորացոյց երկու ուժեղ մեծացնող ապակիներով. 12) 25 հատ գեղար.-արտիստ. կատարված լուսանկ. պատկերներ խոշորացոյցի համար. 13) Դ-ր Կօխի ծխափող-ապարատ՝ ծխելու համար. 14) Արտասահմանեան Չալվող մկրատ՝ Փուտլեարի մէջ. 15) Իսկական պողպատից ածելի «Solingen», փուտլեարի մէջ. 16) Մաքուր նիկելից թաս. 17) Նիկելեայ վրձին. 18) Արտասահմանեան կաշուից պորտմօնէ՝ 7 բաժանմունքներով, թէ ոսկու և թէ կնիքի համար. 19) Կաուչուկէ կնիք՝ պատուիրողի անուն-ազգանունով. 20) Մի սրուակ թանաք կնիքի համար։ Այդ բոլորը 5 ր. 55 կօպէկով, 3 հատ խուլ փականներով – 6 ր. 55 կօպ.։ Ժամաժոյցին կցված է երաշխաւորութիւն ուղիղ բանելու համար՝ 6 տարով։ Ուղարկվում է պատուէրը ստանալուց և առանց կանխավճարի։ Ճանապարհածախսը՝ Եւրոպական Ռուսաստ.—45 կ., Արևմտեան Սիբիր—65 կ. և Արևելեան Սիբիր—85 կ.։ Պատուէրները խնդրում ենք հասցէագրել. Экспортному Дому А. Вузеръ, Варшава, Порожняя 14—153.

№ 108. Ժամացոյց՝ արծաթից, խուլ, բոլոր 3 փականները 84 պրոբի արծաթից, լարելը բանալիով կամ առանց բանալիի, բոլոր վերոյիշեալ առարկաների հետ՝ 12 րուբ.։ Թղթակցութիւնները ռուսերէն լեզուով։

(26, մար. 8) (B. 14053) 58. 2—2

Խ Ա Ն Ո Ւ Թ Ե Ւ Պ Ա Հ Ե Ս Տ

Ամեն տեսակ արձանների, նոյնպէս և մարմարիոնից պատրաստված անդրիների։

(Հ. Կ.) Գները չափաւոր են։ 185. 6—2

Վ Ա Ճ Ա Ռ Վ Ո Ւ Մ Ե Ն

Յ. ՔԻՒՐՔՉԵԱՆԻ՝ աւերակների, վանքերի և արժէքաւոր հնութիւնների, ինչպէս և

ԱՆԻԻ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐԻ

յայտնի ստերէօստիպ լուսանկարների

ՆԵԳԱՏԻՎՆԵՐ

Վանքերի, աւերակների ու հնութիւնների լուսանկարներ՝ 30×25 սանտ. մեծութ. 30 հատ նեգատիվ, 25×20 սանտ. մեծութ. 34 հատ նեգատիվ, 18×15 սանտ. մեծութ. 212 հատ նեգատիվ։

Անիի աւերակների ստէրէօստիպ լուսանկարներ՝ 20×12 սանտ. մեծութ. 165 հատ նեգատիվ։

Բոլոր նեգատիվները պահված են մեծ խնամքով և մինչև այժմս էլ ներկայացնում են աննման մի գործ այժմեան յայտնի լուսանկարիչների վկայութեամբ։ Պայմանների մասին դիմել՝ Эривань, Докторская ул., № 20, Карапету Татевосяну—յանձնելու տիկ. Թ. Քիւրքչեանին։ Նոյն տեղից կարելի է ստանալ և «Անիի աւերակներ» ստէրէօստիպ լուսանկարների յայտնի ժողովածուն։

(Հ. Կ.) 165. 5—4

Լոյս տեսաւ

«ՆՈՐ ԴՊՐՈՑԻ» № 2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Դպրոցական օրէնսդրութեան նախագիծը, Ի. Յարութիւնեան։ Դպրոցական ցաւերից, Ա. Ջիլինկարեան։ Պատկերները կրթական գործում, Տ. Ռաշմաճեան։ Իրազննութիւնը մեր դպրոցներում, Ա. Գեանջեցեան։ Ռուս մանկավարժութեան ռահվիրաները—Պիրօգով, Ուշինսկի և Կորֆ. Գ. Ղարզեան։ Էսպերանտօ։ Ս. Տէր-Մինասեան, Մեր վեւտաջի ծագումը, Ղ. Աղայեան։ Մեր թեմական դպրոցների տնտեսականը, Ա. Աբեղեան։ Սերմերը և նրանց ծիլը (մշակված ըստ Ա. Պաւլովի), Թարգ. Ս. Տէր-Գասպարեան։ Քննադատութիւն և գրախօսութիւն, ա. «Հասկերը» 1908 թ., Յ. Տէր-Միրաքեան, բ. «Հին-Արևելքի քաղաքակրթութեան» քննադատութիւնը, Ի. Յարութիւնեան և Յ. Թաղէոսեան, գ. Նամակ խմբագրութեան, (Ա. Աթանասեանի «Բնական պատմութեան» պասագրքի առիթով), Ա. Աթանասեան։ Դպրոցական կեանքը և քրօնիկօն, Դպրոցական կեանքը Վ.-Ագուլիսում, Ա. Դադեան։ Յայտարարութիւններ։ Ստացված գրքեր և հանդէսներ։

«Նոր Դպրոցի» տարեկան բաժնեվճարն է հինգ րուբլի (Ուսուցչական Միութեան անդամների համար 3 ր.), կէս տարվանը երեք րուբլի։

Тифлисъ, редакція «НОРЪ ДПРОЦЪ»

Պատասխանատու խմբագիր՝

Իսահակ Յարութիւնեան

(Կ. Ե.) 195, 2—1

ՀՐԱՒԷՐ

Ըստ յանձնարարութեան Թեմական բարձրը սրբազան առաջնորդի ամսիս 1-ին Կաթուղիկէ ս. Աստուածածնի (Մէյդանի ս. Գէորգ) եկեղեցում նշանակված ծխականների ժողովը չը կայանալով երեցփոխան և հաշւեստեսներ ընտրելու և տնտեսական մի քանի խնդիրների վերաբերութեամբ խորհրդակցելու համար, սրանով հրաւիրում եմ երրորդ անգամ յիշեալ եկեղեցու մեծ. պ. պ. ծխականներին, որ մարտի 8-ին, $11^{1}/_{2}$ ժամին, կիրակի օրը, շտապեն եկեղեցի ժողովին մասնակցելու։

Գործակալ ա. մ. Թիֆլ. Գրիգոր աւ. քահ. Մանդակունի

ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐ

ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ

1888

ԱՐՏՕՆՎԱԾ ԱՄԵՆԱԼԱՒԸ ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ

Ամենատարածւած և ամենադիմացկուն, ամրութեան, յարմարութեան և ամենայն շքեղ ֆասոնների և ամենայն տեսականութիւն։

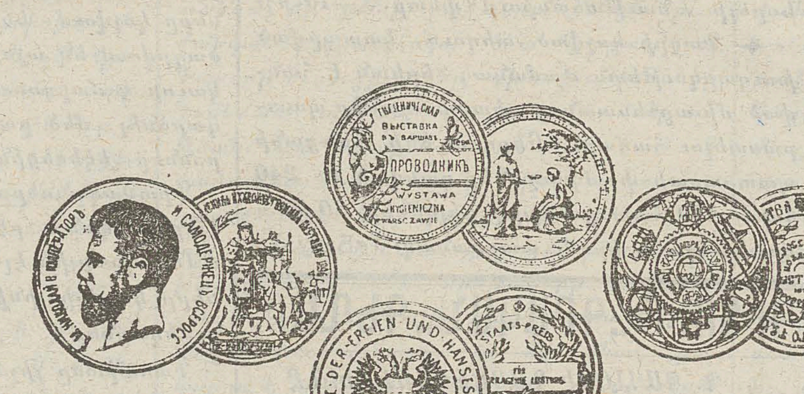

Անպայման երաշխաւորութիւն իւրաքանչիւր զոյգի անօրինակ ամրութեան։

Ֆաբրիկային պահեստը ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Սօլօլակսկայա փող., № 4.

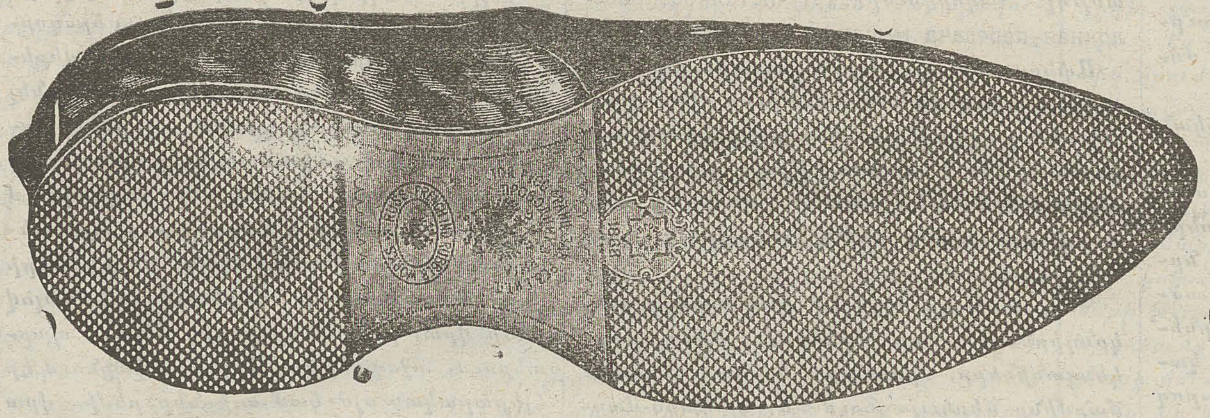

ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐ

„ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ“

ՀԱՏՈՎԷՆԻ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՔ

(20, 24, 27. մար. 4, 6, 10, 13, 17, 20, 24, 27, 31) 144. 12—5

„ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ“ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

1888

ՌԻԳԱՅՈՒՄ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ ՊԱՀԵՍՏ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Սօլօլակսկայա փող., № 4.

Առաջարկում է մեծաքանակ եւ հատով

Կառքերի համար բէզինէ շիներ.
Աւտօմօբիլների համար պնէվմատիկ շիներ «ԱԼՄԱԶ» (կարմիր).
Վելօսիպեդների համար պնէվմատիկ շիներ.
Աւտօմօբիլ-օմնիբուսների համար խիտ-բէզինէ շիներ.

«ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ» ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ արդիւնաբերած շիները երկար տարիների ընթացքում ճանաչված են իբրև առաջնակարգ և բարձր են կանգնած արտասահմանեան ամենալաւ ֆաբրիկաների շիներից, որի համար վկայում է ոչ միայն նրանց վերաբերմամբ եղած խոշոր պահանջը Ռուսաստանի սահմաններում, այլ և գլխաւորաբար մեծ քանակութեամբ արտասահման արտահանելը։

Համաշխարհային աշխարհի ամենալաւ

ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ „ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ“

(№ 3) 25—11